

RAAP-NOTITIE 2966

Plangebied Woldpoort – Prinsenhoven te Steenwijk

Gemeente Steenwijkerland

**Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend
booronderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Steenwijkerland

Titel: Plangebied Woldpoort – Prinsenhoven te Steenwijk, gemeente Steenwijkerland;
archeologisch vooronderzoek: een inventariserend onderzoek

Status: eindversie

Datum: november 2008

Auteur: dr. G. Aalbersberg

Projectcode: STWP3

Bestandsnaam: NO2966_STWP3.doc

Projectleider: drs. T.J. ten Anscher

Projectmedewerker: T.M. Perger

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 31656

Autorisatie: drs. M.L. Schabbink

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. telefoon: 0294-491 500

Leeuwendeldseweg 5b telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2008

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: gemeente Steenwijkerland
- *aanleiding onderzoek*: geplande aanleg ingang naar parkeergarage en uitbreiding van complex Prinsenhoven.
- *datum uitvoering veldwerk*: 21-10-2008
- *lokale omstandigheden die van invloed zijn geweest op het onderzoek*: vrijwel het gehele plangebied is verhard met tegels en betonplaten. Daarnaast bevinden zich veel kabels en leidingen in het plangebied.

Locatiegegevens

- *plangebied*: het plangebied bevindt zich in het centrum van Steenwijk en beslaat het trottoir aan de zuidzijde van de Burgemeester G. Borgesiusstraat ter hoogte van appartementencomplex Prinsenhoven alsmede het trottoir en de plantsoenen aan de oostzijde van de Paardenmarkt tussen de Burgemeester G. Borgesiusstraat en de Neerwoldstraat.
- *toponiem*: Prinsenhoven
- *plaats*: Steenwijk
- *gemeente*: Steenwijkerland
- *provincie*: Overijssel
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 16G
- *plangebied in gebruik als*: trottoir en openbaar groen
- *oppervlakte plangebied*: 844 m²
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 204.012/533.622

Onderzoeksdoel

Doel van het onderzoek is het bepalen van de bodemopbouw ter plekke, de mate van intactheid hiervan en met name of in het plangebied archeologische resten voorkomen die bedreigd worden door de voorgenomen ontgravingen en bouwwerkzaamheden. Meer specifiek richt het onderzoek zich op het opsporen van aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van resten van de verdedigingswerken uit de Nieuwe tijd.

Onderzoeksvragen

Wat is de mate van versterking van de bodemopbouw in het plangebied? Tot welke diepte reiken de recente ophogingslagen? Is het geplande proefsleuvenonderzoek zinvol en haalbaar?

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA),

welke wordt beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Resultaten onderzoek

Bureauonderzoek

Voor het plangebied en aangrenzende delen is in 2006 een uitgebreid bureauonderzoek uitgevoerd (Van den Berghe, 2006). Daarnaast zijn de bodemingrepen ter hoogte van het huidige parkeerterrein en ter hoogte van Chinees-Indisch restaurant Shanghai archeologisch begeleid (Van den Berghe, in voorbereiding; Van den Berghe 2008).

Booronderzoek: methode

- *positie boringen*: verdeeld over het plangebied
- *gebruikt boormateriaal*: Edelmanboor (7 cm Ø) en gutsboor (3 cm Ø)
- *totaal aantal boringen*: 6
- *minimaal geboorde diepte*: 0,75 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 3,8 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlint t.o.v. huidige bebouwing

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopeenvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch)*: de laagopeenvolging in de boringen wordt van boven naar beneden beschreven. In de boringen 1 en 2 is alleen recent opgebracht zand (geelgrijs, zwak siltig, matig fijn zand) aangetroffen. Boring 1 is na 2 pogingen op 0,75 m -Mv gestaakt omdat op deze diepte leidingen werden geraakt. Gezien de dikte van het pakket opgebracht zand (3,5 m) in boring 2 is deze boring in de (opgevulde) bouwput van de parkeergarage onder het appartementencomplex Prinsenhoven gezet. In de boringen 3, 4 en 5 bestaat de top van de laagopeenvolging uit een 0,3 tot 0,5 m dikke laag recent opgebracht zand (geelgrijs, zwak siltig, matig fijn zand) op een ouder ophogingspakket (kleilig zand, sterk zandige klei, sterk zandige leem en sterk humeus, zwak siltig zand, vaak met zandbrokken). In dit ophogingspakket zijn puinbrokken, houtskool, verbrand bot, grind aangetroffen. In boring 3 is in de top van het ophogingspakket aardewerk uit de late Nieuwe tijd aangetroffen. Het ophogingspakket heeft in deze boring vanaf 0,9 m -Mv tot aan de basis ervan een sterke olie- of dieselgeur. In boring 4 bevindt zich onder dit ophogingspakket een 0,4 m dikke laag oranje, sterk ijzerhoudend zand. In boring 5 is onder het ophogingspakket een 0,25 m dikke laag organisch materiaal (min of meer gelaagde, sterk zandige detritusgyttja met zandbrokjes) op een 0,4 m dikke laag oranje, sterk ijzerhoudend zand met duidelijke laminatie aangetroffen. Zowel de detritusgyttja als het gelami-

neerde zand zijn in of door water afgezet. Mogelijk gaat het om natuurlijke beekdalafzettingen of de basis van de vulling van een gracht.

Onder de ophogingspakketten en het oranje, ijzerhoudende zand bevindt zich in de boringen 3, 4 en 5 dekzand (zwak siltig, matig tot zeer fijn, soms zwak grindig zand). In de top van het dekzand is in de boringen 3 en 4 een intacte podzolbodem aangetroffen (A-, AE- en B-horizont aanwezig). In boring 5 is geen podzolbodem waargenomen. Hier heeft in de top van het dekzand wel bodemvorming plaatsgevonden (waarschijnlijk een vaaggrond, met een Ah-horizont direct op onverstoord moedermateriaal).

In boring 6 is onder een dunne laag recent opgebracht zand een 1,9 m dik ophogingspakket aangetroffen (donkergeel tot bruingrijs, zwak siltig, zwak tot matig humeus, matig fijn zand met zandbrokken, enkele fragmentjes puin en spikkeltjes houtskool). Mogelijk maakt dit ophogingspakket deel uit van de vestingwal.

Volgens het bureauonderzoek (Van den Berghe, 2006) heeft op deze locatie waarschijnlijk ook een eerdere, 15e/16e eeuwse gracht gelegen. Mogelijk is deze gracht met het als ophogingspakket geïnterpreteerde materiaal gedempt voor aanleg van de vestingwal. Hieronder bevindt zich een 0,65 m dikke, als grachtvulling geïnterpreteerde laag (grijs tot zwartgrijs, zwak tot matig humeus, matig tot zeer fijn zand). In deze zandlaag is een 5 cm dik stuk hout (mogelijk eikenhout) aangetroffen. Onder de grachtvulling bevindt zich een 0,75 m dikke laag organisch materiaal (zwak zandige tot mineraalarme detritusgyttja met enkele dunne zandlaagjes). Op 3,75 m -Mv is in de detritusgyttja een brokje zacht baksteenpuin gevonden. Het is waarschijnlijk dat deze laag deel uitmaakt van de vulling van een gracht.

- *mate van verstoring van het plangebied:* met uitzondering van boring 2, die waarschijnlijk in de bouwput van de parkeergarage is gezet, heeft het booronderzoek geen aanwijzingen opgeleverd voor grootschalige bodemverstoringen in het plangebied. Er bevinden zich wel veel kabels en leidingen in de ondergrond, maar deze liggen over het algemeen relatief ondiep (minder dan 1 m -Mv) en in smalle sleuven. Door het noordelijke deel van het plangebied lopen volgens de KLIC-gegevens tenminste 4 elektriciteitsleidingen, 2 kabeltelevisiekabels en 1 gasleiding parallel aan de Burgemeester G. Borgesiusstraat. In het westelijke deel bevinden zich onder andere enkele elektriciteitsleidingen en een gasleiding in de bodem. Hoewel een deel van de kabels en leidingen niet meer in gebruik is, belemmert de aanwezigheid ervan in de bodem het graven van eventuele proefsleuven.

In boring 3 heeft het ophogingspakket vanaf 0,9 m -Mv tot aan de basis ervan (op 2,2 m -Mv) een sterke olie- of dieselgeur. Ook de top van het dekzand (2,2 tot 2,4 m -Mv) ruikt sterk naar olie of diesel. De bodem is op deze locatie waarschijnlijk verontreinigd.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

In noordoostelijke deel van het plangebied zijn onder een 0,3 tot 0,75 m dikke laag recent opgebracht zand ophogingspakketten uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Hieronder bevindt zich plaatselijk een laag detritusgyttja en een gelamineerd pakket oranje, sterk ijzerhoudend zand waarvan de genese onduidelijk is. De basis van de laagopeenvolging bestaat uit dekzand. In de top van het dekzand heeft bodemvorming plaatsgevonden. In het zuidwestelijke deel van het plangebied zijn onder een 0,2 tot 0,4 m dikke laag recent opgebrachte grond en een ophogingspakket lagen aangetroffen die worden geïnterpreteerd als grachtvulling.

In het gehele plangebied liggen veel kabels en leidingen. De olie- of dieselgeur die in boring 3 is waargenomen, lijkt er op te wijzen dat de bodem hier verontreinigd is.

Aanbevelingen

Het booronderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor grootschalige bodemverstoringen in het plangebied. Nader archeologisch onderzoek, in de vorm van waarderende proefsleuven, is daarom wenselijk. Aan het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek in het plangebied kleven echter ernstige technische en logistieke problemen, zoals onder meer de aanwezigheid van veel kabels en leidingen waarvan een deel nog in gebruik is, bodemverontreinigingen met onbekende omvang, het omleiden van het verkeer en de af- en aanvoer van uitgegraven grond. Daarom wordt geadviseerd de voorgenomen bodemingrepen intensief archeologisch te laten begeleiden (gedurende de gehele periode van grondverzet controle door een of meerdere archeologen). Voor een archeologische begeleiding is een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk.

- *contactpersoon overheid*: drs. M. Nieuwenhuis (Het Oversticht, namens de gemeente Steenwijkerland; tel. 038-4213257).
- *contactpersoon RAAP*: drs. K.J. van den Berghe, projectleider (tel. 0575-567876).

Literatuur

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Berghe, K.J. van den, 2006. Onderzoeksgebied Woldpoort-Paardenmarkt te Steenwijk, gemeente Steenwijkerland; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek. *RAAP-rapport 1309*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Berghe, K.J. van den, 2008. Herinrichting Woldpoort-Paardenmarkt te Steenwijk, deelgebied 1: zone Woldpoort, gemeente Steenwijkerland; een begeleiding van de grondroerende werkzaamheden. Presentatie van de voorlopige resultaten. *RAAP-adviesdocument 314*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Berghe, K.J. van den, in voorbereiding. Herinrichting Woldpoort-Paardenmarkt te Steenwijk, gemeente Steenwijkerland; een begeleiding van de grondroerende werkzaamheden. *RAAP-rapport xxxx*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

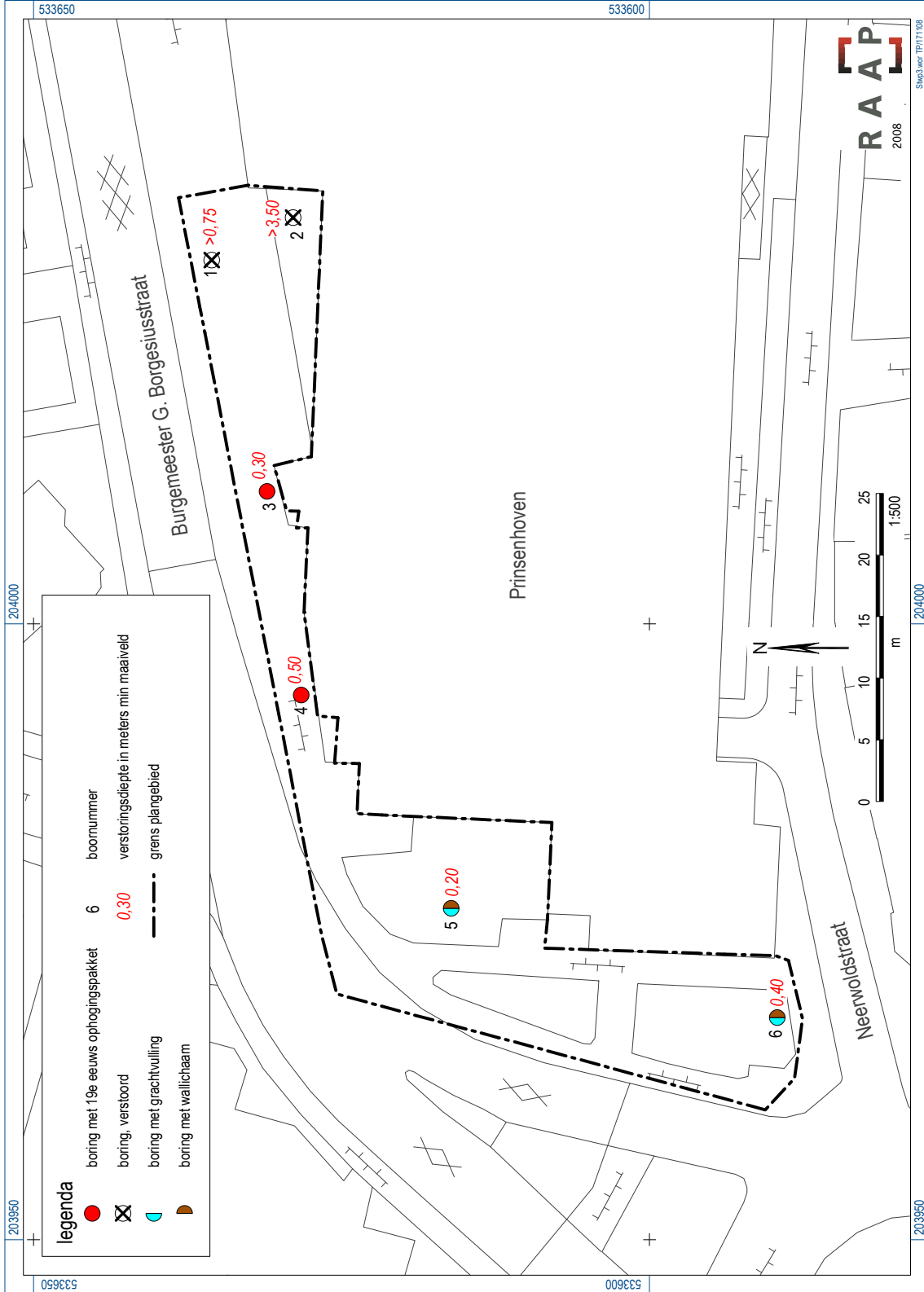
Figuur 1. Resultaten onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Periode	Datering
Nieuwe tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd	12 voor - 450 na Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000 - 8800 voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

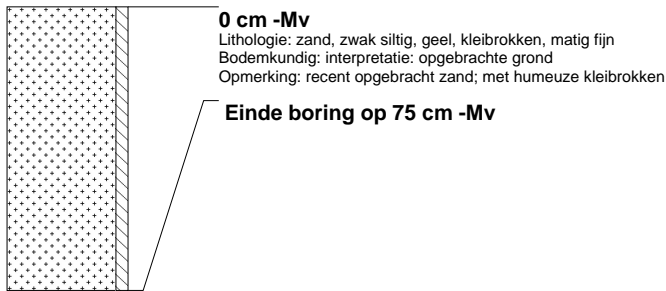

Figuur 1. Resultaten onderzoek.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

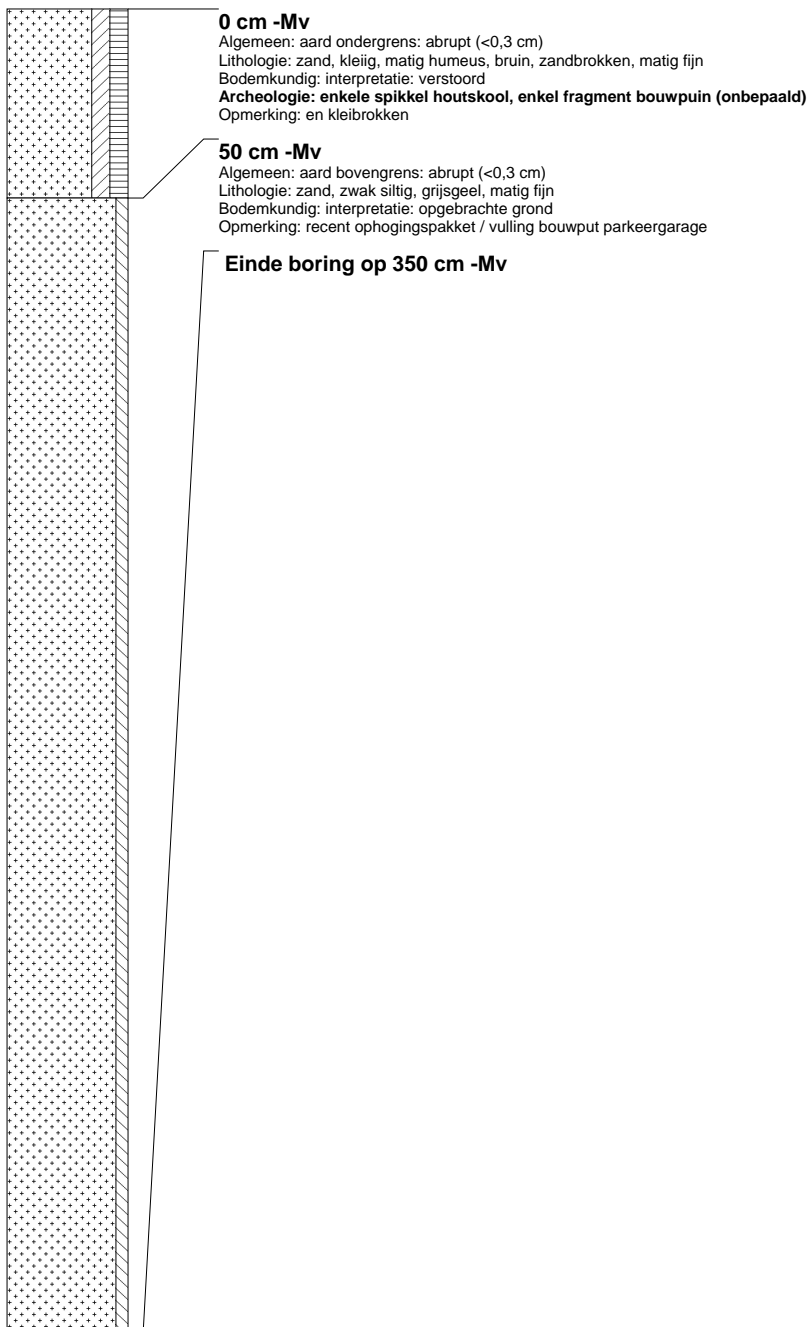
boring: STWP3-1

beschrijver: GA, datum: 21-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Steenwijkerland, plaatsnaam: Steenwijk, opdrachtgever: Gemeente Steenwijkerland, uitvoerder: RAAP Noord

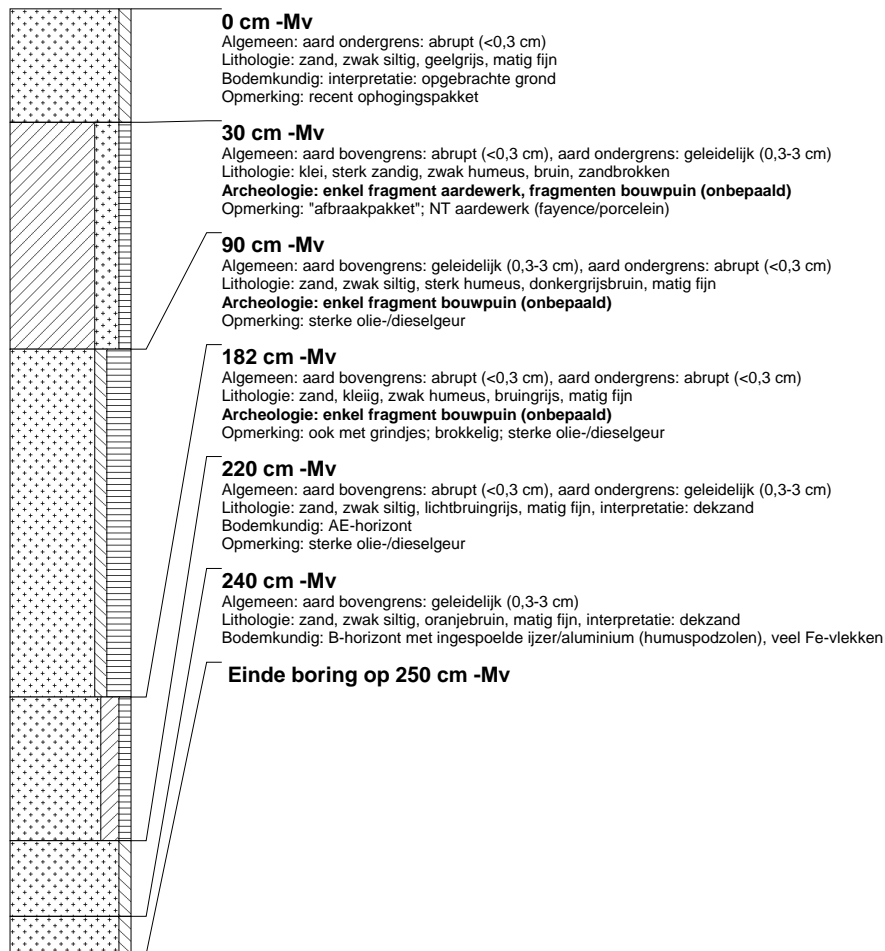
boring: STWP3-2

beschrijver: GA, datum: 21-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Steenwijkerland, plaatsnaam: Steenwijk, opdrachtgever: Gemeente Steenwijkerland, uitvoerder: RAAP Noord

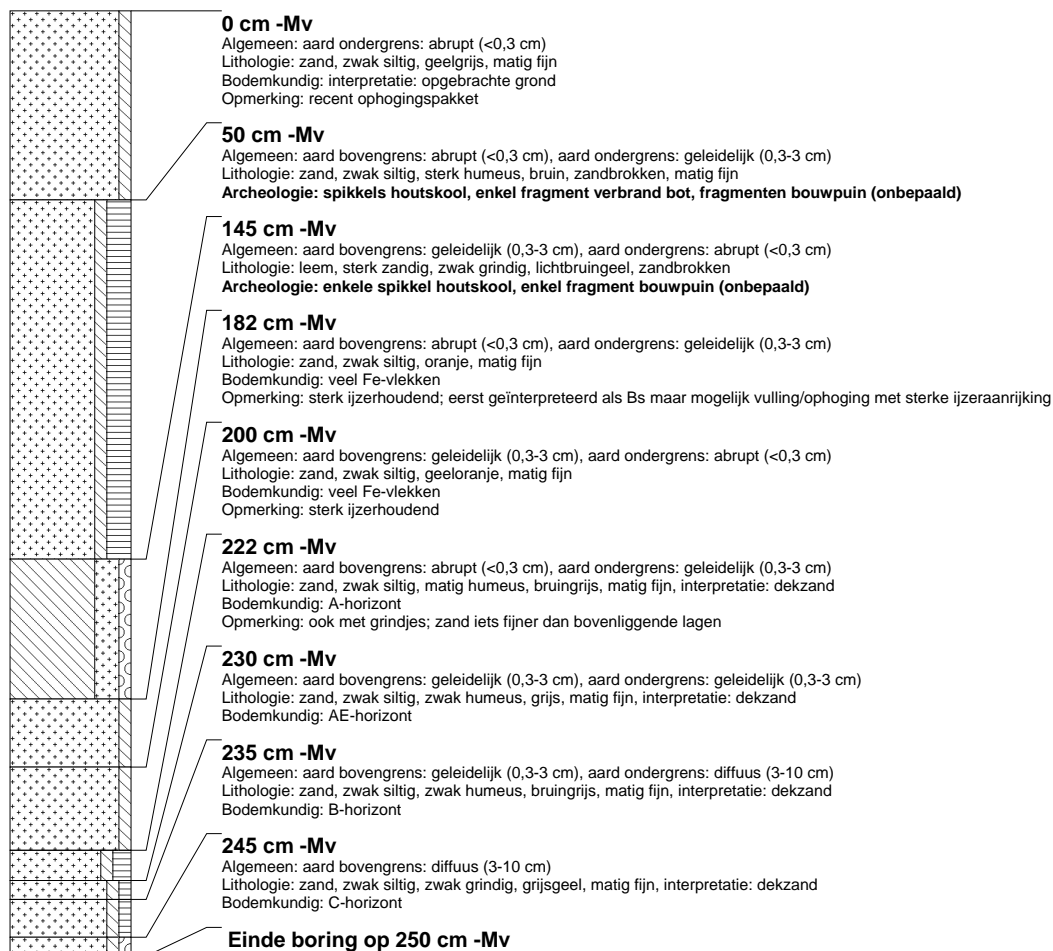
boring: STWP3-3

beschrijver: GA, datum: 21-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Steenwijkerland, plaatsnaam: Steenwijk, opdrachtgever: Gemeente Steenwijkerland, uitvoerder: RAAP Noord

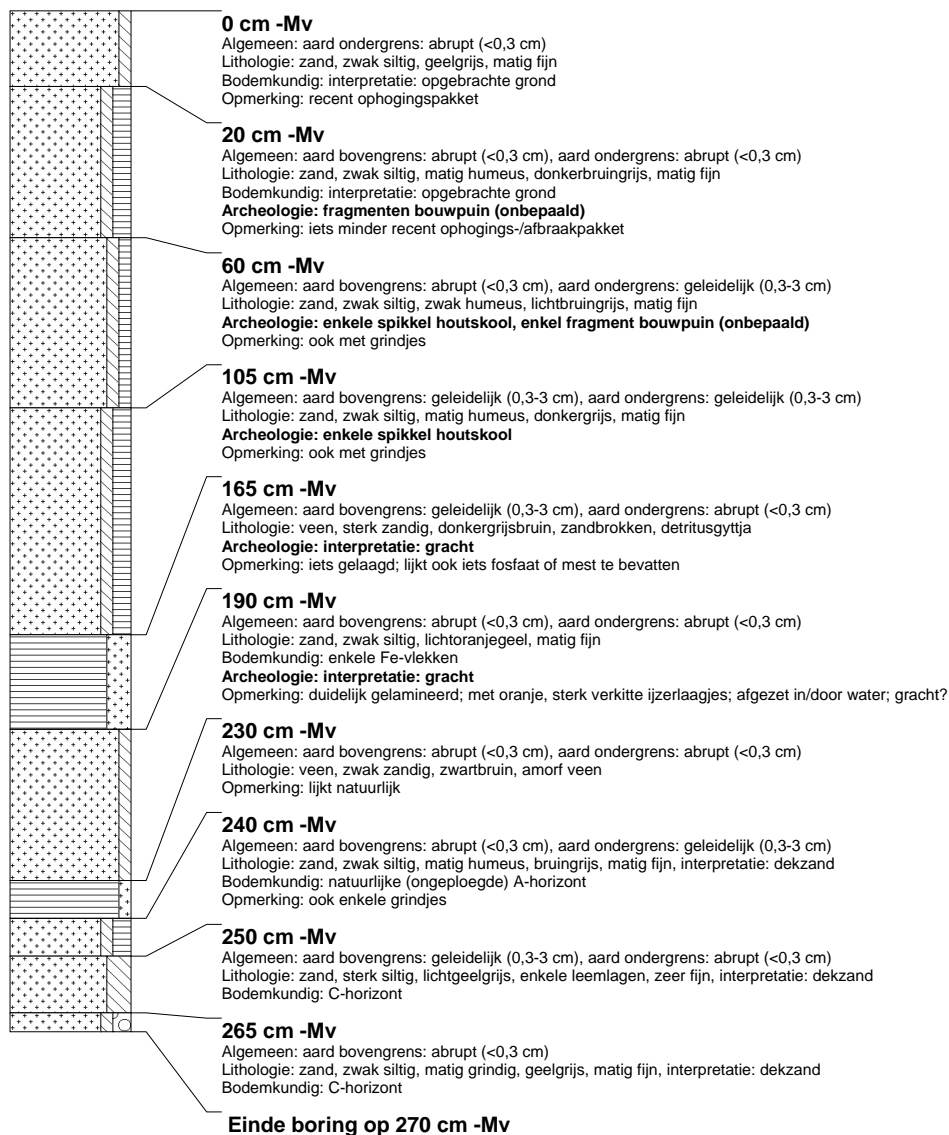
boring: STWP3-4

beschrijver: GA, datum: 21-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Overijssel, gemeente: Steenwijkerland, plaatsnaam: Steenwijk, opdrachtgever: Gemeente Steenwijkerland, uitvoerder: RAAP Noord

boring: STWP3-5

beschrijver: GA, datum: 21-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Overijssel, gemeente: Steenwijkerland, plaatsnaam: Steenwijk, opdrachtgever: Gemeente Steenwijkerland, uitvoerder: RAAP Noord

boring: STWP3-6

beschrijver: GA, datum: 21-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - waardering, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Overijssel, gemeente: Steenwijkerland, plaatsnaam: Steenwijk, opdrachtgever: Gemeente Steenwijkerland, uitvoerder: RAAP Noord

